

TÊ 24 CHIUⁿ

LŪN HOA-LIÚ PĪⁿ

Ū chit chéng ê pĪⁿ, tī chia bōe bián-tit tiòh kóng-khí, chiū-sī lĭm-pĪⁿ (痲病, gonorrhoea) kap mui-tók (梅毒, syphilis), chóng-miâ kiò-chòe hoa-liú-pĪⁿ (花柳病, venereal disease). Lâng jiám-tiòh chit khoán ê pĪⁿ khah-siông tui kĭaⁿ m̄-tiòh, m̄-chèng-keng ê sū. Khàn-hō eng-kai tiòh chai chiah ê pĪⁿ ê gōan-in kap chéng-chōng, í-kĭp tī-liâu-hoat, in-ūi ū chit hō pĪⁿ ê lāng sĭ-siông lâi i-tĪⁿ, iā khàn-hō kap i-seng nā bô chap hun sió-sim, teh khàn-hō chit khoán pĪⁿ-lāng ê sĭ, ōe hō i jiám-tiòh.

Lĭm-pĪⁿ (thó-ōe kiò-chòe siáp-cheng).

Tēng-gī: Chit ê pĪⁿ sĭ seng-sít-khì (生殖器, generative organs) ê liām-mòh iām-chèng ê chit hāng.

Gōan-in: Ū chit-ê tèk-piát ê sòe-khún kiò-chòe lĭm-khún (痲菌, gonococcus; tē 185, 189 tō). Chit ê pĪⁿ, lâm, lú, lóng ōe jiám--tiòh. Khah-siông sĭ kau-háp ê sĭ, hit ê lĭm-khún tui lâm jiám--tiòh, á-sĭ lâm tui lú jiám--tiòh.

Sui-bóng sĭ án-ni-sĭⁿ, iáu-kú nā lāng ēng ū lĭm-pĪⁿ ê lāng ê chhit-pò, bĭn-kun, á-sĭ i ê mih, á-sĭ chē bô chheng-khì ê piān-khì, tui án-ni ōe jiám--tiòh; chóng-sĭ i-seng hán-tit thiaⁿ-kĭⁿ pĪⁿ-lāng án-ni jiám-tiòh lĭm-pĪⁿ.

Chèng-chōng: Chiām-hók-kĭ sĭ saⁿ jĭt chì lák jĭt. Jiám-tiòh í-āu saⁿ jĭt, á-sĭ lák jĭt, jiō-tō-kháu, á-sĭ im-bùn, ōe chiūⁿ, tng āng, hoat chéng. Siáu-piān ê sĭ, chin thiàⁿ, teh koah ê khoán. Tui jiō-tō, á-sĭ im-tō, chhut-lâi chiū-sĭ ng-ng, liām-liām ê mih chhin-chhiūⁿ liáp-á-lāng ê khoán, kiò-chòe lĭm-pĪⁿ pài-siat-mih (排泄物, discharge). Nā beh hó ê sĭ, chit ê pài-siat-mih ōe khah chió, iā khah bōe liām-liām. Hōe-im ê só-chāi thiàⁿ, ka-chiah-āu thiàⁿ, pĭ-kiat, seng-khu bô khòaⁿ-oáh. Chit ê lĭm-pĪⁿ ōe hāi tiòh jiō-tō ê thâu-chèng pō-ūi, ū-sĭ āu-bĭn pō-ūi, tì-kàu jiō-tō-hiáp-chek (urethral stricture).

Ta-po-lâng chit pái jiám-tiòh lîm-pîⁿ, hiah ê lîm-khún bih tī jiō-tō-liâm-mòh ê chōaⁿ-lāi, só-í sī khah oh-tit táⁿ-tiáp.

Hū-jîn-lâng nā ū lîm-pîⁿ, khah-siông tãi-seng jiám--tiòh ê ūi, sī jiō-tō kap im-tō. Chèng-chōng sī chiàu téng-bīn kóng-khí. Ū chit hāng iàu-kín tiòh òe-kì-tit, chia^h ê lîm-pîⁿ ê lāng só hā--chhut--lâi hit hō pài-siat-mih, tī hit lâi-bīn ū lîm-khún put-chí chōe. Nā-sī chit hō mih, bak-tiòh bák-chiu, tiòh liâm-piⁿ tiám *lotio protargol*(1-10), iā ēng *lotio acidi borici* sóe bák-chiu. Lîm-khún nā jip bák-chiu ê kiát-mòh-lâi, khoài-khoài pāi-hōai kui lúi bák-chiu.

Khàn-hō ê chhiú, nā bak-tiòh chit hō pîⁿ-lāng ê phē-toaⁿ, saⁿ-khò, í-kip piān-khì, ták pái tiòh liâm-piⁿ ēng sat-bûn-chúi sóe chhiú hō chheng-khì, sòa koh ēng *lotio hydrarg. perchlor.* 1-2,000, lâi thōa. Iā chhiú m̄-thang jê ka-kī ê bák-chiu. Só ēng óa tī seng-sit-khi ê mí-hoe tiòh kàu-giáh tōa tè thang khip-siū pài-siat-mih. Beh thêh--khí--lâi ê sī, á-sī ōaⁿ pau-siong-liāu, lóng m̄-thang bak-tiòh chhiú, tiòh ēng ngoeh-á ngoeh, ēng kû ê sin-bûn-chóa pau bát, chia^h sio-lio--khì. Chit hō pîⁿ-lāng só ēng ê mih chhin-chhiūⁿ tê-au, óaⁿ-tī, chhit-pò, bīn-kun, sat-bûn piān-khì, tō-jiō-kng, ke-si hiah-ê, lóng tiòh lēng-gōa siu-pī, iā tiòh chòe kì-hō, in-ūi chia^h-ê mih m̄-thang koh chàì hō pát lāng ēng. Ēng liáu tiòh kè-sáh pòⁿ tiám cheng-kú lâi siâu-tók. Phē-toaⁿ, saⁿ -khò, iáu-bē sóe ê thang seng tiòh chìm tī *lotio acidi carbolici* 1-20, á-sī *lotio hydrarg. perchlor.* 1-1,000, jī-sì tiám-cheng-kú.

Khàn-hō m̄-thang bōe-kì-tit in-ūi i pún-sin nā bô chấp hun sió-sim, khoài-khoài òe thoân-jiám-tiòh pát-lāng. Khàn-hō nā án-ni lâi kè-tiòh pát lāng, i ê chōe-kòe put-chí tāng.

Chit ê pîⁿ kóng kàu tī chia nā tiāⁿ, sī beh hō- khàn-hō thang chai, nā khàn-hō chit hō pîⁿ-lāng tiòh chấp-hun sió-sim. Tùi jiám-tiòh lîm-pōⁿ só tè ê siók-hoat pîⁿ (續發病, *sequelae*) chin chōe; ū-ê chit-si-lāng bōe tng-kun. Só-í tiòh chim-chiok, kiaⁿ-liáu òe jiám-tiòh ka-kī á-sī thoân-jiám-tiòh pát-lāng.

Mùi-tók (梅毒, *syphilis*) chiū-sī hoa-liú thoân-jiám-pēⁿ ê chit khoán.

Mũi-tòk ê goân-in chiū-sī tèk-piát ê sòe-khún (tē 189) tùi liâm-mòh á-sī phòa phê ê só-chāi jip seng-kun-lāi.

Mũi-tòk hun chòe saⁿ kī, kio-chòe tē-it-kī-mũi-tòk, tē-jī-kī-mũi-tòk, kap tē-saⁿ-kī-mũi-tòk.

Chiâm-hók-kī 2 chì 6 lé-pài. Tē-it-kī-mũi-tòk ê kī-kan tùi chhut mũi-tòk-hā-kam (下疳, *chancre*) ê sī, kàu tē-jī-kī, chiū-sī 4 chì 8 lé-pài-kú. Chit ê hā-ham sī chit liáp chha-put-to chit liáp chhek ê tōa, tãi-seng tēng, iā bōe thiàⁿ, āu-lāi tī tiong-ng nōa--khì chiah chhhut pòh-pòh pài-siat-mih. Chit ê hā-kam tãi-seng chhut ê só-chāi, khah-siông sī tī im-keng-thâu, á-sī pau-phê ê lāi-bīn pēng, á-sī jiō-tō-kháu; im-tō á-sī im-kháu ê pīⁿ-á; ū-sī tī pát-ūi, chhin-chhiūⁿ chhui-tùn, kong-bùn, chúg-thâu-á. Bat ū khàn-hō á-sī i-seng tùi bong-tiòh pīⁿ-làng ê goân-in, chiah jiám-tiòh chit hō pīⁿ. Hit só-chāi ê līm-pa-chōaⁿ ē chéng-khí-lāi.

Tē-jī-kī-mũi-tòk sī jiám-tiòh liáu-āu, chha-put-to n̄ng saⁿ gèh-jit chiah khí. I ê kī-kan, sī tùi hoat-chin kàu n̄ng nī-kú. I gōa-siong sī tī phê-hu--nih, liâm-mòh, līm-pa-chōaⁿ kap bák-chiu. Iok-liòk lāi kóng, seng-khu ū hoat-chín, iā ū chhut chip-liáp chit-liáp, sek-tī chhin-chhiūⁿ tâng-chí, bōe chiūⁿ, bōe thiàⁿ. Tī kong-bùn á-sī im-kháu ū chhut sip-lūn ê gōa-siong, kiò chòe *condylomata*. Thâu-m̄ng òe lut, nā-āu thiàⁿ mī-sī kut sng-n̄ng thiàⁿ. Bák-chiu ê hông-chhái òe hoat iām; khah-siông n̄ng lúi lóng ū. Iáu ū chin chōe khoán ê chéng-chōng, chóng-sī tī chia bōe thang kóng.

Tē-saⁿ-kī-mũi-tòk sī n̄ng nī í-siông. Ū-sī jiám-tiòh sì-cháp nī í-āu, òe hoat-chhut mũi-tòk ê chéng-chōng kap lāi-gōa siong. Tē-saⁿ-kī ê siong ū-sī sī khah chhim òe ùi-iông, á-sī chit liáp chéng-iông kiò-chòe *gumma*. *Gumma* ê téng-bīn ê phê-hu nā phòa, òe pīⁿ-chiàⁿ ùi-iông. Chiah ê *gumma* á-sī ùi-iông ê só-chāi só chhut--ê, sī chha put-to kui seng-khu, phê-hu, kut, sim-chōng, koaⁿ-chōng, pī-chōng, náu.

Iáu-kú ū koh chit hāng, chiū-sī sian-thian-sèng-mũi-tòk (先天性梅毒 *congenital syphilis*). Chit ê pīⁿ sī lāu-pē á-sī lāu-bú, nā ū mũi-tòk, tùi án-ni òe liú-thoân kàu i ê kiáⁿ-jī. Nā tī chú-kiong-lāi gín-á ū

sian-thian-mûi-tók khah-siông òe liú-sán (流產, abortion, chiū-sī ka-laùh-sin). Nā chhut-sì oáh, khah-siông m̄-chiáⁿ gín-ná, i ê bīn-tē ná lâu-lâng bīn ê khoán. Koaⁿ-chōng kap pī-chōng pūi-tōa. Nā chhut-sì hó-hó, khah-siông n̄ng saⁿ gèh-jit ê lāi-bīn, òe chhut mûi-tók ê chêng-chōng, chiū-sī kha chhiú kap kong bûn-piⁿ ũ hoat-chín; chhui siⁿ thiàⁿ, phīⁿ-liâm-móh hoat iām, tì-kàu chát-phīⁿ; kha thiàⁿ, koan-chat chéng.

Khàn-hō tiòh chai mûi-tók sī khoài-khoài thoân-jiám ê pīⁿ. Tē-it-kī kap tē-jī-kī ê gōa-siong-lāi lóng ũ mûi-tók sòe-khún chin chōe, só-í m̄-thang ēng chhiú bong-thòh chiah ê gōa-siong, tiòh ēng ke-si. Nā tiòh bong i, tiòh t̄ai-seng kòa chhiū-leng-lông. Ū-sī seng hoan-hù tiòh ēng *hydrargyrum* iú boah chit hō gín-ná ê pak-tó; nā án-ni, m̄-thang ēng chhiú boah, tiòh ēng chit ki tèk-piát boah iòh-ko ê po-lê-thui, á-sī boah gin-ná io-tòa lāi-bīn pēng, chiah kā i pāk; tui io-tòa khiap-siu tī gín-ná seng-khu-lāi. Lâng nā ũ mûi-tók, eng-kai tiòh chiū-kūn i-seng, iā chiah iòh siāng chió sī n̄ng nī kú, ũ-sī tiòh chiah iòh saⁿ sī nī-kú.

I-seng só ēng ê iòh sī súi-gûn ê lūi, ũ-sī iòh-chúi, iòh-chiòh-húm. Iā ēng *potassii iodidum*, *arsenicum*, chiah-iòh. Kūn-lāi ũ ēng súi-gûn, kap *arsenicum* chù-siā tī bah-nih á-sī chēng-mèh-lāi. Sui-bóng ēng chù-siā-hoat, tiòh lēng-gōa chiah iòh. Chit ê sū, khàn-hō tiòh chai, in-ūi pīⁿ-lâng ài óa-khò chù-siā-iòh lāi táⁿ-tiáp, khàn-hō tiòh chiàu i-seng ê bēng-lēng khó-khng i tiòh chiap-sòa chiah iòh. Tē-it tē-jī-kī kap sian-thian-sèng-mûi-tók tiòh ēng súi-gûn lūi ê iòh. Tē saⁿ kī tiòh ēng súi-gûn kap *potassii iodidum* saⁿ-kap chiah.

Ū mûi-tók ê pīⁿ-lâng tiòh lēng-gōa ēng ka-kī ê chiah-khì, in-ūi i ê chhui-lāi nā ũ mûi-tók ê gōa-siong, òe bak-tiòh óaⁿ á-sī thng-sì, nā pát lâng lāi ēng òe jiám--tiòh. Nā i-seng ēng ke-si lāi khòⁿ hit hō pīⁿ-lâng ê nâ-âu, tiòh liâm-piⁿ kè-sáh, á-sī chìm tī *acidum carbolicum*-nih, gō hun-kú. Tiòh koh thák téng-bīn tē 324 bīn só kóng ê ũ-hông hoat .

Tui kàu-iòk lāi ũ-hông: Lūn hoa-liú-pīⁿ, sè-kài-tiong, ták kok lóng-chóng ũ chiah ê pīⁿ tī--teh. Hit

ê lī-hāi kóng bōe liáu. Tī kúi-nā só-chāi ū siat chit khoán ê hōe, kō-bú lâng kiâⁿ cheng-keng ê lō, iā soat-bêng lâm lú tiōng-iàu ê sū. Lūn chiaⁿ ê pīⁿ tū chhiong-ki í-gōa hū-jîn-lâng nā ū hoa-liú-pīⁿ, khah chōe sī tui i ê tiōng-hu jiám--tiòh. Tui án-ni-siⁿ hū-jîn-lâng chiū tú-tiòh chit-sì-lâng ê kan-khó. Nā ū lō thang thoat-lī chit hō chhám-sū, chiū tiòh chhut lát khó-khng lâng. Lâng teh-beh kàu tióng-sêng, chòe sī-tōa ê lâng, pē-bú á-sī sian-siⁿ, eng-kai tiòh kà-sī keng-kài, hō lâng bián-tit m̄-chai, hoān-tiòh chit khoán ê pīⁿ.

